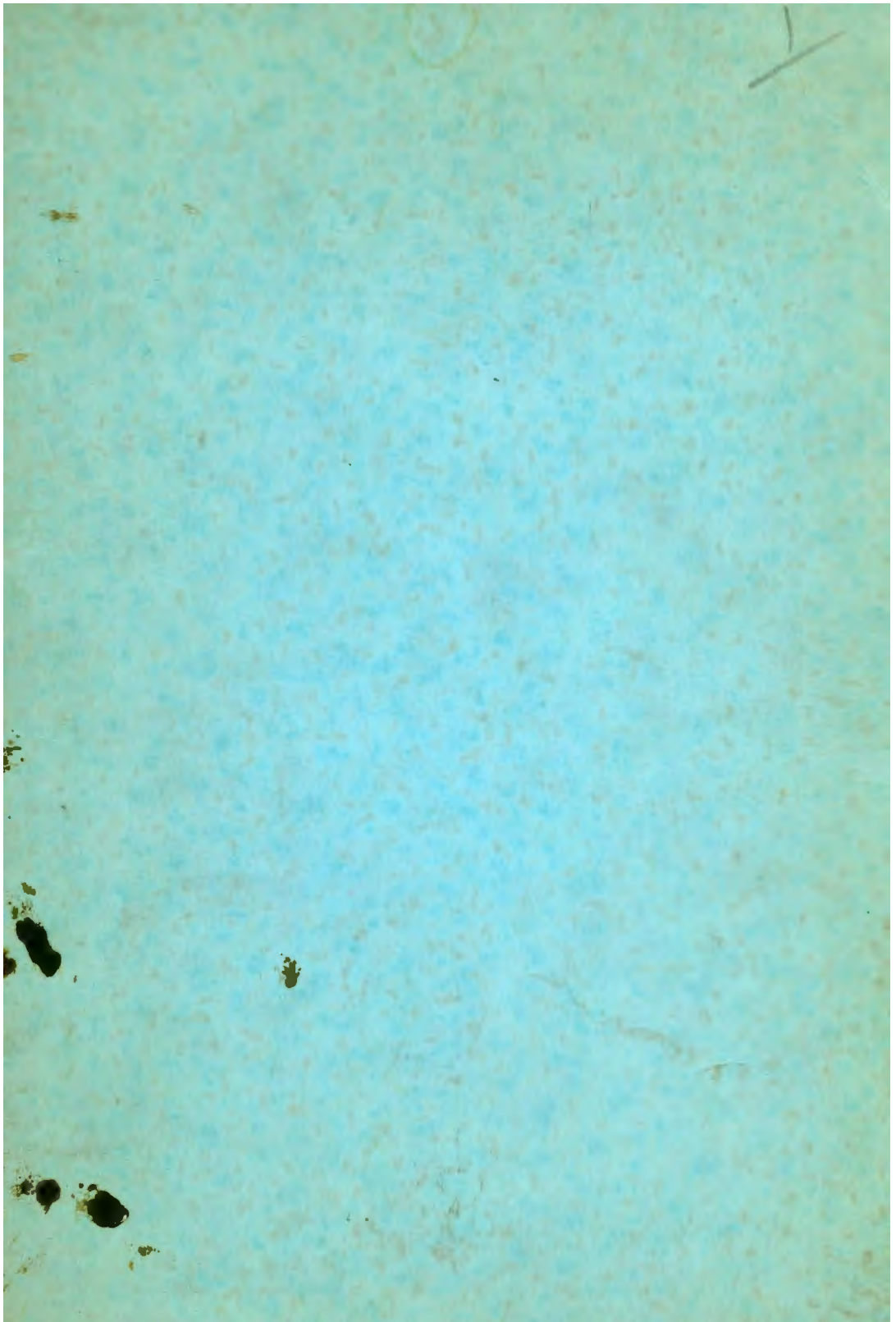

وجه تسمیه خلیج فارس

با احترامات اداره نهم سیاسی
وزارت امور خارجه

فهرست مطالب

مقدمه

وجه تسمیه خلیج فارس

- الف : سابقه تاریخی ۱-۱۵
ب : شواهد حقوقی ۱۵-۲۸

۱- قرارداد عمومی ۱۸۲۰

۲- قرارداد استقلال کویت ۱۹۶۱

۳- وسعت آبهای تحت حاکمیت ایران

۴- کنفرانس یکنواخت ساختن اسامی

جغرافیائی سازمان ملل متحد

۵- مکاتبات دیپلماتیک

۶- نقشه های رسمی

- ج : شواهد جغرافیائی واجتماعی واقتصادی ۲۸-۳۲

۱- موقعیت جغرافیائی واجتماعی

۲- فعالیتهای اقتصادی ومسئله سرمایه گذاری

مقدمه

درباره نام خلیج فارس در سالهای اخیر مطالب زیادی نوشته شده است. در سال ۱۳۴۲ سمینار خلیج فارس بهمت اداره کل انتشارات و رادیو در دانشگاه تهران تشکیل شد و متن سخنانی که محققین ایرانی ایراد کردند در دو جلد جمع آوری و منتشر گردید. همچنین دو نشریه توسط نمایندگیهای شاهنشاهی در برن و کلن در این باب تهیه و چاپ شده است. معذرا برای اینکه اطلاعات جامع تری در دسترس گذارد شود که در مواقع لزوم قابل مراجعه باشد، سوابق تاریخی همراه با شواهد حقوقی و اجتماعی و اقتصادی دال بر اصالت وجه تسمیه خلیج فارس مورد بررسی قرار گرفت و حاصل آن نشریه پیوست است.

بطور کلی این نشریه برای تحقیقات وسیع تر زمینه‌ای بی ریزی نموده است و این امید را داریم که همکاران محترم این نشریه را با دیده

تتقيد مطالعه نموده ونظريات اصلاحى خود را پيشنهاد نمايند تا
درتكميل آن كوشش شود وحقايق رساتر ومحققانه تر اداء گردد .

اداره نهم سياسى

وجه تسمیه خلیج فارس

الف : سابقه تاریخی

خلیج فارس که وسعت آن در حدود ۲۳۲۸۵۰ کیلومتر مربع و تقریباً نصف وسعت بحر خزر است در تقسیم بندی دریاها در شمار دریا های کم عمق نظیر دریای بالتیک و دریای هودسن و دریای شمال آورده شده است.

از نظر ساختمان و تاریخچه پیدایش خلیج فارس شباهتی با دریا های اطراف نداشته و تمام آن يك فلات قاره یعنی دنباله و امتداد جلگه های اطراف فلات قاره ایران است. بعبارت دیگر كف خلیج فارس ادامه قسمتی از سرزمین فارس میباشد .

درباره وجه تسمیه " خلیج فارس " مطالب زیادی گفته و نوشته شده . آنچه مسلم است جغرافی دانان در نامگذاری سرزمین ها و دریاها اصولی را رعایت کرده اند . باین معنی که نام طوایف و نژادهای هر

منطقه به سرزمین آنها اطلاق شده و نام بیشتر رودها از رنگ آب ها و نام اغلب کوه ها از شباهت آن ها با اجسام دیگر گرفته شده است.

در نام گذاری دریاها از اصل محکم تری پیروی شده و تقریباً همیشه نام کشور و سرزمینی که بحکم طبیعت مجاور آن قرار دارد بآن اطلاق گردیده و اقیانوس هند ، خلیج مکزیک و دریای چین نمونه ای از این نوع تسمیه است.

پارسیان باستان که ساکنین اصلی جنوب بودند از طریق دریائی که سراسر جنوب ایران را فراگرفته قبل از سایر اقوام آسیا با غرب رابطه پیدا کردند . بر این اساس به اعتبار پارسیان مقیم سواحل جنوب یونانیان برای اولین بار دریای جنوب ایران را خلیج فارس نامیدند و به این ترتیب در این نام گذاری عرق ملّی یا نژادی و عنصر ایرانی یا عربی دخالت نداشت . و بیان واقعیتی بود که از زبان و بوسیله

متخصصین فن و دانشمندان آن زمان عنوان شد و در تمام ادوار گذشته

پذیرفته گشت . نگاهی بگذشته این امر را روشن میکند :

قدیمی ترین کتی که در جغرافیا برای جهانیان بارث مانسده نوشته های یونانی از قرن پنجم قبل از میلاد است . بدیهی است که کتب قبل از قرن پنجم میلاد یعنی زمان آغاز تمدن و فرهنگ یونان از بین رفته است ولی از آنجائیکه در کتب دو قرن قبل از میلاد این نام آورده شده است واضح است که مورخین و جغرافی دانان از اجداد خود نام خلیج فارس را فرا گرفته و بکار بسته اند . در این نوشتجات کلمه پارس و فارس را یونانیان قدیم " پرس " تلفظ کرده اند و همین جهت در رسمیه این خلیج نیز همین کلمه " پرس " بکار رفته است .

صرف نظر از آنچه که در کتیبه های از داریوش بزرگ در سوئز یافته اند و در آن جمله " Draya tya hacha Parsa aity " در آیه تیه هجا پارسا آئی تی " نمایش دهنده دریای پارس (خلیج فارس)

منقوش است (۱) از قرن دوم میلاد به بعد نام " پرسیکون کای تاس (۲)
 یعنی خلیج فارس "Persikon-Kaitas" در تاریخ و سفرنامه‌های
 جنگی اسکندر به تکرار آورده شده است.

یونانیان که پدر جغرافی جهان و از موسسین این علم بودند
 در کتابهای خود از این معبر دریائی با اسم خلیج فارس یاد کرده اند و از
 آن جمله نوشتجات استرابن Strabon (۳) و بطلمیوس
 Claudius Ptolemaeus (۴) قابل ذکر است. اولی
 محل سکونت اعراب را منطقه‌ای بین خلیج عرب (بحر احمر) و خلیج
 فارس ذکر نموده و بطلمیوس دریای جنوب ایران را پرسیکوس سینوس

-
1. Roland G. Kent, old Persian; American Oriental Society, 1953.
 2. Arriani, Anabasis et India etc, Paris 1865.
 3. Geographie de Strabon, traduction du grec en français, Paris 1805, Deuxieme livre, p. 357-362.
 4. A history of ancient geography, Vol. 2, Map of the World, p. 578.

(Persicus Sinus) خوانده است و این اصطلاح بعدها به

(Sinus Persicus) تغییر یافت و مصطلح شده است.

رومیان نیز این دریا را دریای پارس و یا آبگیر پارس خوانده اند

Aquarum Persico^(۱) و بعدها اصطلاح سینوس پرسیکوس به

زبان های دیگر دنیا ترجمه شده و در دائره المعارف زبان های مختلف

اصطلاحات :

Golfo Persico - Golfio Parsico - Perrisch Golf
Golfeul Persic - Persiste Habbugt - Golfeul Per-
sic-Persisk Golf - Persiska Vikem - Perski Zaliv -
Perzsa Obol - Persiski Zaliv - Perucha Wan-Golfe
Persique - Parsits Tsots - Persian Gulf - Persis-
cher Golf - Persidsku Zaliv.

که جعلی بمعنای خلیج فارس است آورده شده است.

1. Histoire d'Alexandre le Grand par Quinte Curce,
traduction en Francais, Paris 1834, p. 184,
Tome II.

جالب توجه اینکه محققین و نویسندگان عرب بیشتر از هر قومی دیگر در نوشتجات خود از خلیج فارس بنام " البحر الفارسی " یا " الخلیج الفارسی " یاد کرده اند و حتی بعضی از جغرافی نویسان قدیم اسلام مفهوم بحر فارسی را بسیار وسیعتر گرفته و تمام دریای جنوب ایران اعم از بحر عمان و خلیج فارس اطلاق کرده اند (۱) .

در قدیمی ترین کتاب جغرافیا " المسالك والممالك " (۲) دریای جنوب ایران " بحر فارس " نوشته شده و این الفقیه نیز در کتاب البلدان (۳) که در سال ۲۷۹ تالیف شده " بحر فارسی " را ذکر نموده است.

1. Encyclopedice de l'Islam. Vol. 1, p. 91.

(۲) چاپ لیدن ۱۳۰۶ ق ۰ ص ۲۳۳

(۳) چاپ لیدن ۱۳۰۲ ق ۰ ص ۸ و تحت عنوان مختصر کتاب البلدان با اهتمام

دی خویه چاپ لیدن ۱۸۸۵ ص ۸ (خلیج فارس - نشر به شماره ۸ وزارت

خارجه)

ابوعلی احمد بن عمر بن رسته در کتاب تقویم البلدان (العلاق النفیسه)
 در باب سرزمین های حجاز و یمن و دیگر بلاد عرب سخن گفته و محل
 جغرافیائی آنها را بین خلیج احمر و خلیج فارس مشخص ساخته است (۱).
 سهراب جغرافی دان ایرانی در قرن سوم هجری در کتاب "عجائب
 الاقالیم السبعه الى نهائیه العماره" دریای بزرگی را که در جنوب ایران
 است دریای پارس نامیده است (۲).
 بزرگ بن شهریار رامهرمزی ناخدای معروف ایرانی در کتاب "عجائب
 الهند بیره بحره و جزایره" که در سال ۳۴۲ هـ. تالیف شده از بحر فارس
 یاد فراوان کرده است.

(۱) چاپ لیدن ۱۸۹۱ ص ۸۴ و ۸۳ و ۸۶ و ۹۰

(۲) چاپ وین ۱۹۲۹ م ص ۵۹

در کتاب مسالك الممالك چاپ ۳۴۶ هـ که براساس کتاب صورا قالیم
 ابو زید بلخی تنظیم شد الا صطخری دریای پارس را دریای بین بحر
 قزقم و نولتان در ساحل هند آورده است.

ابوالحسن علی بن الحسین بن علی مسعودی در کتاب " مروج الذهب
 ومعادن الجواهر " خلیج فارس را خلیج مثلثی شکلی دانسته که از دریای
 هند منشعب شده است و در کتاب دیگر حمد عراق را جزیره ای در دریای
 پارس آورده است (۱).

ابن المطهر المقدسی الطاهر بن المطهر در کتاب خود بنام الهدی و بهمال
 ۳۵۵ هـ درباره رودهایی که به " خلیج فارس " میریزد صحبت کرده است

(۱) چاپ پاریس با اهتمام باربیه دومنیار (۱۸۶۱ م ج ۱ ص ۲۳۸ - و -

التبیه والاشراف چاپ بغداد ۱۹۳۸ ص ۳۵

و ابوریحان محمد بن احمد البیرونی الخوارزمی نیز در کتاب خود خلیج پارس و دریای پارس هر دو را عنوان نموده . ابوریحان در کتاب القانسون المسعودی مینویسد : " آبادان دهانه‌ی خشبات در مصب دجله است و گسترش آن در دریای پارس میباشد . "

در قدیمی ترین کتاب جغرافی بنام (حدود العام من المشرق الى المغرب) دریای جنوب ایران را خلیج فارس نامیده اند و بشاری در کتاب احسن التعالیم فی معرفته الاقالیم آنرا بحر فارسی خوانده است .

ابن بلخی نیز در کتاب خود بنام " فارسنامه " این دریا را خلیج فارس گفته است و در دائره المعارف هستانی نیز خلیج فارس به همین نام ذکر شده است .

جرجی زیدان لبنانی نیز در تالیف خود تحت عنوان " التمدن الاسلامی " و محمد فرید وجدی در دائره المعارف اسلامی قرن بیستم عبارت دیگری را جز

خلیج فارس ذکر نکرده اند و این نام در کتاب الدلیل العراقی سالنامه رسمی

سال ۱۹۳۶ دولت عراق کرارا^۱ به چشم میخورد .

طه الهاشمی رئیس سابق ستاد ارتش عراق در کتاب خود که بنام جغرافی

العراق منتشر ساخته خلیج فارس را بنام واقعی آن ذکر کرده است (۱) .

(۱) شواهد و قرائن به شماری در کتب و نوشتجات تازی و غیر تازی موجود است

که بر شمردن آن همه از حوصله این مقال خارج است ولیکن برای اطلاع

بیشتر میتوان به منابع زیر مراجعه نمود :

الف - نام خلیج فارس ، سخنرانی آقای محمد جواد مشکور - سمینار

خلیج فارس سال ۱۳۴۲

ب - مقاله استاد سعید نفیسی تحت عنوان خلیج فارس در متون یونانی

ولا تین و تازی نشریه وزارت امور خارجه شماره ۸ سال دوم .

ج - رساله آقای احمد اقتداری - شماره ۹۴ مجله کانون وکلا .

بدین ترتیب تردیدی نیست که در تمام قرون گذشته یعنی از زمانیکه تاریخ نویسی و نامگذاری سرزمین ها و دریاها معمول گشته دریای واقع در جنوب ایران خلیج فارس نامیده شده است.

البته ملل و طوایف بسیاری بر کرانه های خلیج فارس استیلایافته و فرمانروائی نمودند ولی پس از چند صبحی روزگارشان سپری شد و تنها ملت ایران یعنی صاحب حقیقی این دریا توانسته است حاکمیت خود را تا کنون نگهداری نماید (۱). در نتیجه هر يك از این اقوام در دوران تسلط کوتاه خود، بر این دریا که پیشرفتگی آن در خاک ایران زمین مرئی و مشهود است نام جدیدی دادند از جمله عثمانیان در زمان قدرت خود و با تعصب خاص خویش خلیج فارس را "بصره کورفزی" (۲) یعنی خلیج بصره خوانده اند

(۱) ژان ژاک پرمین نویسنده فرانسوی کتاب خلیج فارس.

(۲) "قاموس الاعلام" - استانبول ۳۰۶ ص ۱۳۷۶ تالیف ش - شامی

ج . و نشریه شماره ۳ و ۸ وزارت امور خارجه .

معهدا چون برتصنعی بودن این نام موافق بودند درمقابل آن کلمه
 " خلیج فارس " را نیز در تمام نوشتجات خود همراه آورده اند .
 چندی پیش نیز جمهوری عراق در صد دیکاربردن کلمه " خلیج بصره "
 برآمد ولی پس از تلاشی بیحاصل چون نتیجه ای عایدش نگردید دم فرو بست
 و باز دریای فارس را خلیج فارس نامید .

حتی مورخین و نویسندگان تازی در چند سال اخیر نیز در تائید سوابق
 تاریخی مطالبی در نشریات عربی به چاپ رسانده اند از جمله مقاله قدری
 قلعجی نویسنده برجسته و متفکر عرب تحت عنوان " ملاقات صلح در
 مهد اسلام " است که اینطور ادامه مییابد (۱) : " ایران دولتی است
 دوست و ملتی است برادر ، تاریخ آن با تاریخ عرب درهم آمیخته و فرهنگ
 ما برای دوره درازی از تاریخ مخلوط گشته است . . . و اختلاف ما با آن

(۱) روزنامه الراصد چاپ بیروت مورخ ۱۹۶۸/۱۱/۲۱

در باره عربیت خلیج بیش از اختلاف ما در باره عربیت ابن المقفع
 و ابن برز و - ای نواس و ابن قتیبه و ابن سینا و سبویه و خوارزمی
 و اصفهانی و طبری و همدانی و رازی و موصلی و بلخی و بیرونی و غزالی
 و رازی و شهرستانی و گرکانی و طغرائی و کاشانی و تبریزی و شیرازی
 که همه از شاخه‌ای ایرانی پدید آمدند و در محیط اسلامی رشد
 و نمو یافتند نیست . "

نذیر فاضل سر در بهر مجله الا خا " نیز مقاله‌ای در تأیید نظرات
 قلعجی نوشته و متذکر شده است که " امروز اعراب از لحاظ تسمیه
 خلیج فارس در وضعی قرار گرفته اند که نویسندگان و مورخان منصف
 از ترس اینکه در تلاطم احساسات لبریز شده متهم به دست نشانده‌گی
 و ارتجاع نشوند نمیتوانند اظهار نظری کنند . . . شمارا بخدا
 بگوئید که نام خلیج از چه تاریخی در کنار لفظ " عربی " قرار گرفت ،
 این بدعت از ۱۰ سال قبل و از زبان يك سیاستمدار معروف

و در راه يك هدف غایب معین . . . آغازگشت . ایرانیان نیز میتوانستند کلمه فارسی را در کنار شط العرب قرار دهند و بجای اینکه بگویند شط العرب آنرا شط فارسی بنامند ولی با اینکه این شط در آغوش سرزمین آنان قرار گرفته چنین کاری نکردند زیرا آنان بتاريخ و اصول بین المللی احترام میگذارند . . .

دکتر نوفل معاون مصری اتحادیه عرب که بعنوان رئیس هیئت نمایندگی مصر در کنفرانس حقوق بشر تهران شرکت کرده بود کوششهایی را که برای تغییر نام خلیج فارس صورت میگیرد مورد استهزاء قرار داده و با این کوششهای بی نتیجه را محکوم کرد و گفت که او مطالعاتی درباره خلیج فارس دارد و در کتابی که در سال ۱۹۵۲ درباره شیخ نشینهای خلیج فارس نوشته همه جا از خلیج فارس نام برده است و اگر وی تردیدی داشته در عربیت شیخ نشینهاست نه در خلیج فارس بودن دریای جنوب ایران (۱).

(۱) روزنامه کیهان مورخ ۱۳۴۷/۲/۴ شماره ۷۴۲۰ ص اول و ۱۵

علی Humaidan نیز که از نویسندگان معروف عرب است در کتاب *Les Princes de l'or noir* چاپ پاریس همه جا از خلیج فارس نام برده است. تایمز لندن در شماره ۲۶ دسامبر ۱۹۶۸ - اظهار امیدواری نموده که دیگر نویسندگان عرب نیز از این محقق پیروی کرده و از سعی بیهوده در تغییر نام خلیج فارس که قرن‌ها در کلیشه نقشه‌های جهان بهمین نام طبع شده است پرهیز نمایند (۱).

ب : شواهد حقوقی

صرف نظر از سوابق تاریخی که در قسمت اول نشریه بطور خلاصه بآن اشاره

(۱) ضمیمه تایمز ۲۶ دسامبر ۱۹۶۸ ص ۱ خاورمیانه مقاله چنین خاتمه مییابد : "Persian Gulf" or "Arabian Gulf?" Mr. Humaidan sticks to the former title, and it is to be hoped that others of his kind will follow his example, drop silly controversy about nomenclature, and sanction a name that has appeared on all maps for centuries."

شد قرائن و امارات حقوقی غیر قابل انکاری نیز در تائید اصالت نام خلیج فارس وجود دارد .

۱- اولین قرارداد عمومی و مهمی که شیوخ و اعراب سواحل جنوب خلیج فارس در آن شرکت نموده و رسماً تعهداتی به عهده گرفتند قرارداد عمومی ۱۸۲۰ است . این قرارداد که با مضاء ژنرال کاپر انگلیسی و ۱۱ نفر از روسای قبایل عرب ساکن سواحل جنوبی خلیج فارس رسید تحت عنوان :
"General Treaty with the Arab Tribes of the Persian Gulf, dated the 8th January 1820"
تنظیم شد و در متن قرارداد هر وقت اشاره‌ای به دریای جنوب ایران شده به نام "Persian Gulf" نامیده شده است (۱) .

1. MISCELLANEOUS Information connected with the Persian Gulf. Captain Robert Taylor 1818 - pp. 76-80.

۲- از آن به بعد در کلیه قرارداد هایی که اعراب نیز طرفی از آن بوده اند

هروقت نامی از خلیج فارس آمده تحت عنوان " الخلیج الفارسی " یا

"Persian Gulf" بوده است. جدید ترین نمونه این قبیل اسناد

حقوق نامه های متبادله فیما بین حضرت امیر کویت و نمایندگان انگلستان

در خلیج فارس میباشد . این یادداشت ها که در واقع سند استقلال کویت

است صریحا " از خلیج فارس نام برده و متون عربی و انگلیسی آنها چنین

آغاز شده است:

متن عربی

" حضرت صاحب الفخامه المقیم السیاسی لصاحبه اجلاله فی الخلیج فارسی

المحترم بعد السلام والتحیه . . .

.....

امضاء عبداله السالم الصباح

فی ۶ محرم ۱۳۸۱ الموافق ۱۹ جون ۱۹۶۱ "

متن انگلیسی :

"His Excellency Her Britanic Majesty's Political Resident in the Persian Gulf".

این قرارداد که حاکمیت کویت در گرو آن است طبق ماده ۱۰۲ منشور سازمان ملل متحد به ثبت رسیده (۱) و در ارگان های سازمان ملل منجمله در آگاه بین المللی دادگستری قابل استناد است (۲).

اهمیت قرارداد هائی که نتیجه منطقی آنها اعطای استقلال به کشورهای جدید میباشد در حقوق بین الملل قابل کتمان نیست. و بعضی از حقوق دانان برای قرارداد های استقلال که در سالهای اخیر منعقد شده و در سازمان ملل به ثبت رسیده اهمیت خاصی قائل میشوند بطوریکه آنها را همپایه قرارداد های موجود حقوق بین الملل محسوب مینمایند (۳).

(۱) سری قرارداد های سازمان ملل متحد سال ۱۹۶۱ جلد ۳۹۹ ص ۲۴۲ و

(۲) A Diplomat's Handbook of I.L. and Practice.^{۲۴۳}
B. Sen. P. 472.
(۳) International Law, Lord McNair. Volume one
P. 24.

اعراب ساکن سواحل جنوبی خلیج فارس و کشورهای عربی منطقه که قرارداد های مذکور در فوق را امضاء نموده و از حقوق ناشی از آن استفاده کرده اند مسلماً موظف هستند که تکالیف ناشی از قرارداد را نیز بپذیرند .

بعبارت دیگر همانطور که اصل غیر قابل تجزیه بودن قرارداد در حقوق داخلی پذیرفته شده در حقوق بین الملل نیز مقبولیت قابل توجهی یافته است . بنابراین وقتی حضرت امیر کویت سند استقلال کویت را در ۱۹۶۱ امضاء نمود تسمیه خلیج فارس را که در آن قرار داد بکار برده شده است نیز امضاء و تسجیل کرد . با توجه به این مطالب که تاریخ مبدا له یاد داشت های استقلال موخر بر زمانی است که نام مجعول " خلیج عربی " عنوان شده اهمیت این سند بیشتر نمایان میگردد .

خلاصه اینکه قرار داد استقلال کویت از جمله اسنادی است که در قوت و اعتبار آن نمیتوان تردید کرد و بمثال آفتاب امد دلیل آفتاب سند

دیگری در اثبات اصالت واژه " خلیج فارس " است .

۳- عامل دیگری که از نظر حقوقی درخور توجه است وسعت آبهای از خلیج فارس است که بموجب مقررات حقوق بین الملل تحت حاکمیت ویا نظارت دولت ایران میباشد . بموجب قوانینی که براساس اصول پذیرفته شده در حقوق بین الملل درباره آبهای ساحلی ومنطقه نظارت به تصویب مجلس شورای ملی رسیده حدود حاکمیت ومنطقه نظارت تا ۱۲ میلی خاک اصلی وجزایر متعلق بایران تشخیص داده شده است ویا توجه به تعداد جزایر متعلق بایران میتوان بایک محاسبه کلی بآسانی باین نتیجه رسید که قسمت اعظم آبهای خلیج فارس تحت حاکمیت یا نظارت ایران است.

۴- کفرانس " یکنواخت ساختن اسامی جغرافیائی " که بابتکار و تحت لوای سازمان ملل متحد در ۱۹۶۷ در ژنو تشکیل گردید و در آن

۴۵ عضو سازمان ملل متحد شرکت کردند برای از بین بردن تشتت نام های جغرافیائی مطالعاتی انجام داد .

بدین ترتیب وقتی سازمان ملل متحد کنفرانسی برای ایجاد وحدت در نام های جغرافیائی در جهان تشکیل میدهد که خود معرف احتیاج و زبان حال اجتماع بین الطلی است . جای تعجب است دول عربی عضو سازمان ملل که در همین حال در کنفرانس مزبور شرکت نموده اند در صدور ایجاد دوگانگی در نام های مسلم تاریخی بر می آیند و این اقدام بدون تردید خلاف اصول و سنت اجتماع بین الطلی است .

جالب آنکه اعراب تصویب قطعنامه ای را در این کنفرانس خواستار شدند که بموجب آن میبایستی اسرائیل بسبب تلاشی که در جهت تمویض نام خلیج عقبه بعمل آورده بود تقبیح شود . آیا این اقدام اعراب مصداق بر ضرب المثل يك هام و دوهوانیست؟

هـ- مکاتبات دیپلماتیک در واقع زبان رسمی دیپلماسی دوجانبه است و در حقوق بین الملل (۱) بعنوان کاشف و مبین طرز فکر و نحوه عمل دول قبول شده است.

با در نظر گرفتن این اصل حقوقی پرونده های سیاسی کلیه کشورهای جهان از جمله ممالك عربی که مشحون از یادداشتها و مکاتبات دیپلماتیک است و در کلیه آنها از دریای جنوب ایران بنام خلیج فارس یاد شده دلیل دیگری در قطعیت و صحت نام خلیج فارس است .

۶- صرف نظر از شواهد حقوقی فوق الذکر دال بر تسمیه نام خلیج فارس دلائل صحت دیگری نیز وجود دارد که احصاء یکایک آن ها از

(1) Principles of International Law, Ian Brownlie, PP. 4-22.

حاصله این نشریه خارج است مع هذا اشاره مختصر به بعضی نقشه های رسمی که بدستور دولت انگلستان از دریاهاى شرق سوئز بخصوص هند و خلیج فارس ترسیم گردیده این تحقیق را کاملتر میکند .

هرچند جغرافی دانان جهان از اولین روزی که نقشه کشی را باب کردند تا با امروز دریای جنوب ایران را به نام هائی نامیدند که جملگی بمعنای " خلیج فارس " است و در طول تاریخ نقشه ای نمیتوان یافت که از این واقعیت منحرف شده باشد ولی در این قسمت فقط به ذکر نقشه هائی که توسط هیدروگرافرها و دریا نوردان بریتانیا ترسیم شده است اکتفا میکنیم . اشاره باین نقشه ها از این لحاظ اهمیت دارد که در قرون ۱۸ و ۱۹ انگلستان سلطان دریاها بوده و بعنوان حامی و قائم مقام مشایخ خلیج فارس در روابط خود با آنان

هرتعهد وتکلیفی که برای حکام ایجاد کرده لازم الرعایه بوده است.

اهم نقشه های مزبور عبارتند از (۱) :

1. The Empire of Persia - D'Anville - 1770.
 2. A new Map of the Empire of Persia - D'Anville - 1794.
 3. Persia - Thomsons Atlas - 1818.
 4. Persia - Longman, Rees, Orme, Brown - 1828.
 5. Persia with part of the Ottoman Empire - G. Long - 1831.
-

(۱) اصل نقشه ها در:

1. Royal Geographical Society, London.
2. British Museum - Records of the B.M. (454. F. 7) London.
3. India Office, London.

موجود است .

6. Central Asia - Lieut. Alex Burnes - 1834.
7. Persia - "Black-Atlas" - 1840.
8. Persia - "Black-Atlas" - 1844.
9. Persia & Cabool - A.K. Johnston - 1844.
10. Persia, Cabul, Etc. - J. Arrowsmith - 1873.
11. Persia & Afghanistan - A.C. Block - 1854. (1)

(۱) نقشه‌هایی که از سال ۱۸۵۶ تا ۱۸۶۰ تهیه گردیده برای اولین بار

بطور رسمی در مه ۱۸۶۲ توسط وزارت دریاداری انگلیس چاپ

گردید و بعداً در سالهای ۱۸۷۶-۱۸۹۰-۱۹۰۰-۱۹۰۳-

۱۹۱۲ تجدید چاپ شد.

Admiralty 2837 a and b Lieutenant Steefe and
Captain Constable.

12. Map of Persia (in six sheets) compiled in the Intelligence Branch, War Office - 1886. (1)
13. Persia compiled principally from original authorities by Captain O.B.C. St. John by order of H.M. Secretary State for India - Arnold Wilson - 1874.

تاریخ ترسیم روی این نقشه ذکر نشده ولی بموجب مندرجات کتاب خلیج

فارس Arnold Wilson تاریخ تهیه این نقشه سال ۱۸۷۴ است.

14. Map of Persia compiled in the Intelligence Division, War Office - revised 1891 mainly from material supplied by the Surveyor General of India - 1891.
15. Persia, Afghanistan and Beluchistan compiled under the supervision of Hon. G. Curzon M.P. 1891-1892.

(۱) این نقشه بدستور وزارت دریا داری توسط انتلجنس سرویس وزارت

جنگ تهیه گردیده است.

این نقشه را لرد کرزن همراه کتاب معروف خود انتشار داد و قسمت

خلیج فارس را بر اساس نقشه های سال ۱۸۶۴ Captain Constable

تتظیم کرده است (۱) .

16. Map of Persia (in six sheets) compiled in the Simla Drawing Office - Survey of India, 1897.

(۱) لرد کرزن که اطلاع و بصیرت او پیرامون مسائل شرق محل تردید

Persian Gulf نیست بر نقشه های مزبور که جملگی نام

را دارند صحه گذاشته است .

* * *

و باین ترتیب هیچ اصل حقوقی وجود ندارد که اقدام دولت واحدی
 و هادستهای از دول را که بمیل و اراده خود اسامی تاریخی را تغییر
 میدهند توجیه نماید و در غیبت مطلق اصول و رویه قضائی هر نوع
 اقدامی بمنظور تغییر نام خلیج فارس بکنوع تحریف حقایق شمرده
 میشود که از جهت حقوقی و خصوص از جهت اخلاقی ایجاد مسئولیت
 میکند .

ج : شواهد جغرافیائی و اجتماعی و اقتصادی

۱- موقعیت جغرافیائی و اجتماعی

خلیج فارس از مصب رود کارون و شط العرب گرفته تا تنگه
 هرمز و لارک و راس المسندام به شرفتنگی آب دریای هند در قسمتی از
 فلات ایران است . طول سواحل ایران در حاشیه خلیج فارس از ساحل

دریای عمان تا راس خلیج قریب ۸۰۵ کیلومتر است و عرض آن در باب
 هرمز یعنی تنگترین معابر تقریباً ۷۵ کیلومتر میباشد .
 اگر بر فرض دریای جنوب ایران تا بحال نامی در تاریخ نداشت
 و متخصصین فن و جغرافی دانان امروز میخواستند دریای جنوب ایران
 را بنامی متصف نمایند بدون تردید اسمی مناسبتر از خلیج فارس
 نمی یافتند زیرا ایران بزرگترین کشور مجاور خلیج فارس بوده
 و طولانی ترین سواحل دریا را در اختیار دارد . جمعیت ایران در قبال
 مقایسه با سایر اقوامی که در سواحل جنوب خلیج فارس زندگی میکنند
 قابل قیاس نیست .

جمعیت کویت در حدود چهارصد هزار نفر و جمعیت امارات خلیج
 فارس نیز جمعاً ممکن است بالغ بر همین رقم گردد و عربستان سعودی
 که بزرگترین کشور در جنوب خلیج فارس است بیش از شش میلیون نفوس
 ندارد و حال آنکه ایران با متجاوز از ۲۶ میلیون جمعیت بطور قطع

چهار برابر مجموع جمعیت سایر همسایگان خلیج فارس نفوس دارد به علاوه در کلیه امارات و کشورهای واقع در جنوب خلیج فارس نیز اقلیت ایرانی از سالها پیش مسکن گزیده و زبان فارسی و رسم و رسوم ایرانی را رایج و دائر ساخته اند .

۲- فعالیتهای اقتصادی

از طرف دیگر میزان سرمایه گذاری و فعالیتهای اقتصادی که در خلیج فارس و سواحل آن از طرف دولت ایران انجام گرفته بقدری چشم گیر و قابل اهمیت است که تصور نمیرود هیچ يك از کشورها و یا امارات سواحل جنوبی خلیج فارس درصد دزدن کوس رقابت با آن باشند . پس از اجرای برنامه سوم آبادانی کشور ظرفیت بارگیری بندر عباس و بوشهر و شاهپور از دو میلیون به چهار میلیون تن بالغ گردید و اسکله بارگیری بندر

خارك كه بزرگترين اسكله جهان درنوع خود ميباشد براى بارگيرى نفت
خام تاسيس گرديد و بندرماه شهر توسعه فوق العاده اى يافت.
بودجه عمران استانهاى فارس و خوزستان و جزاير و بنادر خليج فارس
بشرح زير بوده است (۱):

استان فارس	۱ ۷۸۹/۸۰۰ ميليون ريال
------------	-----------------------

استان خوزستان	۹ ۲۳۰/۱۰۰ ميليون ريال
---------------	-----------------------

سواحل و بنادر جنوب	۱۰ ۷۵۰/۹۰۰ ميليون ريال
--------------------	------------------------

اصولا " برنامه هاى عمرانى در سواحل جنوب همه جانبه و هماهنگ
است و راه سازى همراه با تاسيسات بندرى و برق و فرهنگ و بهداشت
مجتمعا" بخدمت گرفته شده اند . بندرهاى كه تا ۵ سال قبل ۱۵ هزار

(۱) آمار رسمى سازمان برنامه شماره ۴۹۱۵ / ع - ۱۲۱۶۴ مورخ

نفر جمعیت داشت اینك قریب ۷۰ هزار نفر جمعیت دارد و شهرهای
شیراز و بوشهر و بندر جاسك به ترقیات قابل ملاحظه ای نائل
شده اند .

تنها در زمینه فعالیت‌های نفتی برای سالهای ۴۶-۱۳۵۰ یعنی
برنامه چهارم ۸۱ میلیون ریال سرمایه گذاری پیش بینی شده است
و شهرهای معمور و پر جنب و جوش مانند اهواز و آبادان و آغا جـاری
و مسجد سلیمان و خارك و خرمشهر بزرگترین شهرهای منطقه خلیج فارس
محسوب میشوند و روز بروز بر اهمیت آنها افزوده میگردد .

در زمینه صنایع پتروشیمی در مناطق جنوب سرمایه گذاریهای هنگفتی
بالغ بر ۲۳۰ میلیون دلار بعمل آمده است و در برنامه چهارم برای تقویت
بیشتر این رشته از صنعت توجه خاصی شده است .

همچنین طی برنامه سوم برای آبیاری استانهای جنوبی و طرحهای
بهداشتی معادل ۹/۴۱۷۰ میلیون ریال و برای ساختمان راههای

امدادی جزایر و بنادر جنوب ۶/۶۱۴۸ میلیون ریال و برای توسعه بنادر ۳۹۴۶ میلیون ریال سرمایه گذاری شده است، این ارقام نمونه مختصری از هزینه های انجام شده توسط بخش دولتی در برنامه سوم است و در برنامه چهارم مبالغ بیشتری برای عمران و آبادی جنوب پیش بینی شده است (۱) و به موازات سرمایه گذاری بخش دولتی، بخش خصوصی

(۱) ارقام تفصیلی زیرمبنی میزان سرمایه گذاری بخش دولتی در استانهای

ساحلی خلیج فارس است :

شماره طرح	استان فارس	به میلیون ریال
۱۶۰۵	جنگل کاری اطراف شیراز	۱۰
۱۷۰۷	مبارزه با بیماری انگلی استان فارس	۶/۴۰۰
۱۹۱۳	عمران مناطق عشایر فارس	۱۳۰
۱۹۱۴	عمران منطقه ای کهکیلویه	۴۸
۱۹۱۵	عمران جیرفت	۷۲/۵
۲۵۲۶	تاسیس سه کارخانه جدید قند	۲۱۳
۳۱۰۶	تامین برق منطقه ای فارس	۳۴۲

بخش خصوصی نیز سرمایه های قابل توجهی در این منطقه بکار انداخته است.

قیه زیر نویس از صفحه قبل

شماره طرح	استان فارس	به میلیون ریال
۴۱۰۶	تکمیل راههای فارس	۵/۱۰۰
۴۴۰۳	فرودگاه شیراز	۹/۳۰۰
۵۱۰۲	توسعه تعلیمات ابتدائی در استان فارس	۷۶/۷۰
۵۵۰۷	ساختمان تجهیزات دانشگاه پهلوی فارس	۶۲۲
۸۲۰۷	آب مشروب و طرحهای بهداشتی فارس	۲۵۱/۲
۸۳۰۸	طرحهای حفاظتی شهرهای استان فارس	-/۶
شماره طرح	استان خوزستان	به میلیون ریال
۱۱۰۱	آبیاری و عمران خوزستان	۳۲۵۸
۱۱۰۲	خدمات عمومی عمران خوزستان	۱۸۶۲
۱۱۰۳	مهندسی مشاور	۴۵
۱۱۱۷	سد کرخه	۱۶۶
۱۱۳۲	عمران خوزستان ، سد رضا شاه کبیر و نادر شاه	۱۸۵
۱۵۶۲	مطالعات اقتصادی کشت پنبه در خوزستان	۳/۵
۱۸۰۱	توسعه کشت نیشکر	۴۵۴
۱۹۱۱	آباد انرژستائی منطقه یزد نو در خوزستان	۱۹
۳۱۰۳	تولید و انتقال و توزیع نیروی برق خوزستان	۲۲۰۶
۳۱۱۵	(سد دز) ساختمان خط انتقال انرژی سد محمد رضا شاه	۲۵۳
۲۴۰۲	بررسی مراکز عمده برق مرکز جنوبی کشور	۹۱/۵
۴۱۱۸	ساختمان راههای منطقه خوزستان	۱۱۶
۴۴۰۶	ترمینال فرودگاه آبادان	۱۰
۴۴۱۳	فرودگاه اهواز	۷۴/۳
۵۵۱۴	ساختمان بیمارستان و دانشکده پزشکی جندی شاپور	۱۳۸/۴

باید در نظر داشت که حقوق داخلی که مکتسب از شرع میبین اسلام است سرزمین بائر را به دائرکننده آن متعلق میداند و این اصل در رد خلل و

بقیمزیرنویس از صفحه قبل

شماره طرح	استان خوزستان	به میلیون ریال
۷۱۰۲	تکمیل و تجهیز دانشکده کشاورزی دانشگاه اهواز	۱۲۳/۹
۸۲۰۷	آب مشروب و طرحهای بهداشتی خوزستان	۲۱۹/۵
۸۳۰۷	طرحهای حفاظتی شهرهای خوزستان	۵
شماره طرح	سواحل و بنادر جنوب	به میلیون ریال
۱۹۰۷	عمران و آبادانی جنوب	۹۶
۲۵۱۱	شیلان جنوب	۳
۲۵۱۹	آبرسانی، صنایع تروشیمن بندر شاهپور	۴۱
۲۵۰۳	ساختمان بندر خور موسی جنوب	۷/۶
۴۱۱۲	ساختمان راههای امدادی جزایر و بنادر	۴۴/۵
۴۱۲۲	راههای کرمان بندر عباس	۳۹۳۰
۴۱۲۳	ساختمان راههای شیراز بوشهر و بندر شاهپور	۲۰۵۳
۴۳۰۱	ساختمان بندر خرمشهر	۱۲۴
۴۳۰۲	ساختمان بندر شاهپور	۵۳۳
۴۳۰۳	ساختمان بندر بوشهر	۵۳۰
۴۳۰۵	ساختمان بندر عباس	۲۶۰۰
۴۳۰۶	عملیات متفرقه بنادر	۴۹
۴۳۰۷	معالجات عمومی بنادر	۱۱۰
۴۴۰۹	ساختمان فرودگاه بوشهر جنوب	۱۳۳/۵
۵۱۰۶	استخدام کارآموز جهت تعلیمات مراکز مرزی	۳
۵۱۰۹	ساختمان دبستان در نوار مرزی جنوب	۱۸۱/۵

وتصرفات بین المللی نیز محترم شمرده میشود . بنابراین اقدامات آبادانی
در سواحل و جزایر ایران واحیا، سرزمینها و اکتشافات تحت البحری جعلگی
حاکمی از این است که شرع و عرف متفقاً " خلیج فارس را جزئی از ایران میشناسد
و عوض کردن نام آن از طرف عده ای بخصوص و برای چند صباحی ماهیت
و واقعیت امر را تغییر نخواهد داد .

بقیه زیر نویس از صفحه قبل

شماره طرح	سواحل و بنادر جنوب	به میلیون ریال
۸۲۱۴	آب مشروب و طرحهای بهداشتی بنادر و جزایر جنوب	۹۱/۲
۸۳۱۴	طرحهای حفاظتی شهرهای بنادر و جزایر جنوب	۴۰/۶

نتیجه اینکه سوابق و شواهد تاریخی، دلائل و قرائن حقوقی و اقتصادی و اجتماعی جملگی برحقانیت تسمیه " دریای جنوب ایران " بنام " خلیج فارس " گواهی صادق هستند و اصرار بعضی از کشورهای عربی در توجیه ادعای باطل خویش ناشی از غلبه احساسات بواقعیات و اطاعت نسنجیده از صدائی شناخته شده است. اگر درکنه تبلیغاتی که در چند سال اخیر براه انداخته شده تعمق شود این نتیجه بدست میآید که اصل مطلب نام خلیج فارس نبوده بلکه انتخاب و پیروی از روشی است که هدفش مغایر با نظم و آرامش و حسن تفاهم مابین ملل مسلمان این منطقه است. بهر حال این ادعای نادرست بحکم قدرت حقایق بتدریج فراموش خواهد شد و " نام دریای جنوب ایران از روزگاران که مارکوپولو تاجرونیزی هل و میخک و دارچین و پارچه و حریر بفرنگ میفرستاد تا با امروز که این خلیج منبع انرژی اروپا میباشد خلیج فارس بوده و خواهد بود "

**